

Попечительный комитет об иностранных поселенцах Южного края России. 1799-1876 гг.: Том.1: Аннотированная опись дел 1799-1818 гг. / Ред. О.В.Коновалова. - Одесса: ОКФА; изд-во "ТЭС", 1998. - 364 с.; Том. 2: Аннотированная опись дел 1819-1826 гг. / Ред. О.В.Коновалова. - Одесса: изд-во "ТЭС", 1999. - 242 с.

Рецензовані видання підготовлені Державним архівом Одеської області у співпраці з Інститутом німецьких і східноєвропейських досліджень (м.Геттінген). Це перші два томи із запланованого до виходу у світ багатотомного анотованого опису архівних справ, що належали Новоросійській конторі опікунства іноземних поселенців (фонд № 6) і зберігаються нині у Держархіві Одеської області. В цілому передбачається проанотувати архівні документи за період з 1799 по 1876 рр. На сьогодні у цьому фонді налічується 14 815 справ. До першого тому ввійшли 1242 справи (з урахуванням літерних), з яких проанотовано 688, а інші, на жаль, вважаються втраченими. До другого тому ввійшли 882 справи (у т.ч. літерні), з них проанотовані 394, інші - втрачені. Упорядники видання включили в опис також заголовки втрачених справ. Такий підхід цілком виправданий, бо він дає змогу отримати повнішу уяву про діяльність Контори опікунства.

Документи фонду № 6 відображають численне листування Контори опікунства із різними інстанціями щодо прийому, поселення, господарської діяльності і внутрішнього устрою іноземних колоній. Вони відтворюють політику Російської імперії у питаннях іноземної та внутрішньої колонізації на південних землях України. Документи містять багато цікавих відомостей про повсякденне життя колоністів, у тому числі й про їх відносини з місцевим населенням. У справах збереглися документи про місця поселення колоністів, паспорти й інші документи прибулих, а також плани забудови колоній. Серед описаних документів - посімейні списки колоністів, списки господарів, документи про дозвіл на взяття шлюбів, про продаж землі, прибутково-видаткові відомості колоній. Особливу цінність для дослідників мають звіти про господарську діяльність колоністів. У них відображаються показники економічного розвитку колоній. Описані у зазначених томах документи відображають перші кроки іноземних поселенців на нових для них землях.

Анотовані описи включають перш за все документи, що стосуються німецьких колоністів, які переселилися на південь України переважно з таких держав, як Вюртемберг, Ельзас, Баден, Пфальц, Пруссія і Баварія. Але до них включено також документи, що стосуються шведських, болгарських та єврейських колоній. Як зазначається в передмові, серед документів є також рідкісні і досить цікаві матеріали із сфрагістики, філігранографії, дипломатики, палеографії, генеалогії.

Структура анотованого опису документів складається зі вступу, передмови, анотацій, документів із додатком поіменного (російською та німецькою мовами) й етногеографічного покажчиків, а також переліку планів і креслень будівель, списку скорочень та змісту. Документи подаються за хронологічним принципом, із вказівками щодо їх обсягу. Анотації характеризують справи за складом і видами документів, із коротким викладом їх змісту й посиланням на автора чи адресат, якщо вони відомі. Мова документів в основному російська і німецька, зустрічаються також і французька, латинська та ін. Другий том має 4 додатки, що включають перелік назв новостворених колоній на півдні України та в Бессарабській області із зазначенням кількості населення в них. У передмовах, що містяться в обох томах, наведені короткі, але змістовні істо-

ричні довідки про структуру управління іноземними колоніями на півдні України.

За свідченням упорядників, у процесі складання анотованого опису, працівники Одеського облдержархіву одночасно виконували необхідну і дуже важливу роботу з реставрації пошкоджених архівних документів.

Рецензовані видання становлять собою цінність для всіх, хто цікавиться документальною історією іноземної колонізації, що здійснювалася на півдні України. Таке надзвичайно важливе довідкове видання значною мірою полегшить пошук і вивчення дослідниками архівних документів. Опрацювання таких документів дасть можливість досконаліше відтворити історичні події, що відбувалися на території України у ХІХ ст.

Вихід у світ рецензованих томів є результатом великої і копіткої праці архівістів, плідним проявом міжнародного співробітництва і свідченням успіху його упорядників. Такий почин слід вітати й побажати усім, хто працював над цим виданням, подальших успіхів у підготовці до друку чергових томів.

М.А.ШЕВЧУК (ОДЕСА)